

Τεχνολογίες Υλοποίησης Αλγορίθμων

Χρήστος Ζαρολιάγκης

Καθηγητής

Τμήμα Μηχ/κων Η/Υ & Πληροφορικής

Πανεπιστήμιο Πατρών

email: zaro@ceid.upatras.gr

Ενότητα 6

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

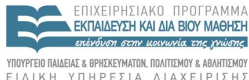

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

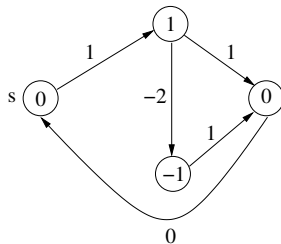
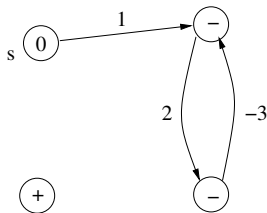
- Συντομότερες Διαδρομές – Γενικά
- Αλγόριθμοι Συντομότερων Διαδρομών και Υλοποιήσεις
 - Κατευθυνόμενα Ακυκλικά Γραφήματα
 - Μη αρνητικά κόστη ακμών
 - Αλγόριθμος Dijkstra: υλοποίηση & αξιολόγηση

- Κατευθυνόμενο γράφημα $G = (V, E)$ με συνάρτηση κόστους $c : E \rightarrow \mathbb{R}$
- Κόστος $c(p)$ διάδρομής $p = [v_1, v_2, \dots, v_k]$

$$c(p) = \sum_{i=1}^{k-1} c(v_i, v_{i+1})$$

- Δεδομένων δύο κορυφών v και w , να βρεθεί η διαδρομή από την v στην w με το *ελάχιστο κόστος* ή *απόσταση*, που συμβολίζεται ως $\delta(v, w)$

- $\delta(v, w) = \begin{cases} \inf\{c(p); p \text{ είναι μια } v-w \text{ διαδρομή}\} \\ +\infty, \text{ αν } \nexists v-w \text{ διαδρομή} \end{cases}$

- Αρνητικός κύκλος \mathcal{C} :** $c(\mathcal{C}) < 0$

- 1 \exists μια v - w διαδρομή που περιέχει αρνητικό κύκλο avw $\delta(v, w) = -\infty$
- 2 Αν \exists v - w διαδρομή και \nexists v - w διαδρομή που να περιέχει αρνητικό κύκλο, τότε $-\infty < \delta(v, w) < +\infty$, και $\delta(v, w)$ είναι το κόστος μιας απλής v - w διαδρομής

- Πρόβλημα ΕΣΔΑΚ:

δεδομένου ενός κατευθυνόμενου γραφήματος $G = (V, E)$ και μιας αρχικής κορυφής $s \in V$, να υπολογισθούν τα $\delta(s, v)$, $\forall v \in V$, καθώς και οι συντομότερες s - v διαδομές

- Απλοποίηση συμβολισμού: $\delta(s, v) \equiv \delta(v)$, $\forall v \in V$
- *Πόσος χώρος χρειάζεται για την αποθήκευση του αποτελέσματος (εξόδου) ενός αλγορίθμου ΕΣΔΑΚ ;*

$$\textcircled{3} \quad \delta(s) = \min\{0, \min\{\delta(u) + c(e); e = (u, s) \in E\}\}$$

και

$$\delta(v) = \min\{\delta(u) + c(e); e = (u, v) \in E\}$$

για $v \neq s$

$\textcircled{4}$ Έστω d μια συνάρτηση $V \rightarrow \mathbb{R} \cup \{-\infty, +\infty\}$ με

- $d(v) \geq \delta(v), \forall v \in V,$
- $d(s) \leq 0,$ και
- $d(v) \leq d(u) + c(u, v), \forall e = (u, v) \in E$ (\star)

Τότε, $d(v) = \delta(v), \forall v \in V$

- **Παρατήρηση 1:** Αν \exists αρνητικός κύκλος, τότε $\nexists d(\cdot)$ που να ικανοποιεί τις παραπάνω συνθήκες
- **Παρατήρηση 2:** $\geq n - 1$ ανισότητες στην (\star) πρέπει να ισχύουν με ισότητα

- Διαχωρισμός του V σε

$$V^- = \{v \in V; \delta(v) = -\infty\}$$

$$V^f = \{v \in V; -\infty < \delta(v) < +\infty\}$$

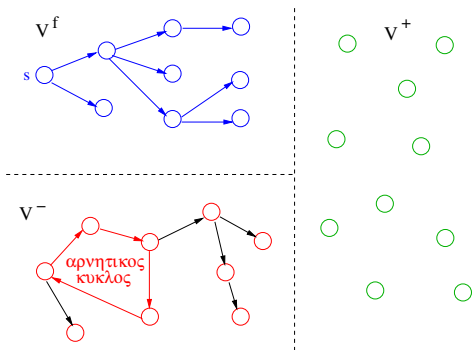
$$V^+ = \{v \in V; \delta(v) = +\infty\}$$

- **Δένδρο Συντομότερων Διαδρομών:** δένδρο οριζόμενο στο V^f , με ρίζα s , τέτοι ώστε $\forall v \in V^f$ η δενδρική s - v διαδρομή είναι μια συντομότερη s - v διαδρομή στο G

Απαιτήσεις χώρου για το αποτέλεσμα ΕΣΔΑΚ (έξοδος αλγορίθμου): $O(n)$

- $\delta(v), \forall v \in V$
- Δένδρο συντομότερων διαδρομών (ΔΣΔ) στο V^f
- Συλλογή αρνητικών κύκλων και δένδρα που απολήγουν από αυτούς στο V^-

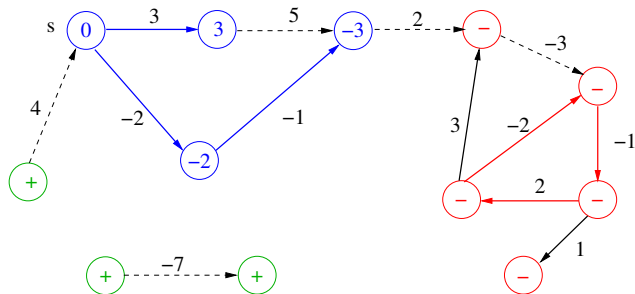
- `node_array<NT> dist`
`node_array<edge> pred`
 - ▷ $dist[v]$ αποθηκεύει την απόσταση της κορυφής v από την s
 - ▷ $pred[v]$ αποθηκεύει την τελευταία ακμή μιας $s-v$ ΣΔ αν \exists , αλλιώς nil
- Ο πίνακας $pred$ ορίζει το «γράφημα προκατόχων» (predecessor graph)

$$P = \{pred[v]; v \in V \text{ και } pred[v] \neq nil\}$$

Ιδιότητες του ζεύγους ($dist, pred$)

- $s \in V^f$ αν $pred[s] = nil$, και $s \in V^-$ αν $pred[s] \neq nil$
- Για $v \neq s$: $v \in V^+$ αν $pred[v] = nil$ και $v \in V^f \cup V^-$ αν $pred[v] \neq nil$
- $v \in V^f$ αν \exists μία s - v διαδρομή στο P και $s \in V^f$. Το επαγόμενο, από τις κορυφές του V^f , υπογράφημα του P είναι ένα ΔΣΔ και $dist[v] = \delta(v)$, $\forall v \in V^f$
- Όλοι οι κύκλοι στο P έχουν αρνητικό κόστος και $v \in V^-$ αν η v βρίσκεται σε κύκλο στο P ή είναι προσπελάσιμη από έναν κύκλο στο P

Επίλυση Προβλήματος ΕΣΔΑΚ (G, s, c)

Οι διακεκομμένες ακμές δεν ανήκουν στο P

- Κατευθυνόμενα ακυκλικά γραφήματα
- Μη αρνητικά κόστη ακμών

- ```
void ACYCLIC_SHORTEST_PATH_T(const graph& G, node s,
 const edge_array<NT>& c,
 node_array<NT>& dist,
 node_array<edge>& pred)
```
  
- Χρόνος:  $O(n + m)$



## Ιδέα Αλγορίθμου

- Έστω  $G$  ένα κατευθυνόμενο ακυκλικό γράφημα, έστω  $v_1, v_2, \dots, v_n$  η τοπολογική του διάταξη, δηλ.  $(v_i, v_j) \in E \Rightarrow i < j$ , και έστω  $s = v_k$
- Κορυφές  $v_\ell$  με  $\ell < k$  δεν είναι προσπελάσιμες από την  $s$
- Για τις υπολοιπες κορυφές  $v_j$  και τις  $r$  εισερχόμενες ακμές τους  $(v_i, v_j)$ , ισχύει ότι  $(i, j \geq k)$ :

$$\delta(v_j) = \min_{1 \leq i \leq r} \{\delta(v_i) + c(v_i, v_j)\}$$

- Ένας άλλος τρόπος υπολογισμού του παραπάνω ελάχιστου:

$$\delta(v_j) = +\infty$$

for  $i = 1$  to  $r$

if  $\delta(v_j) > \delta(v_i) + c(v_i, v_j)$  then

$$\delta(v_j) = \delta(v_i) + c(v_i, v_j)$$

```
// initialization - computing topological order

node_array<int> top_ord(G);
TOPSORT(G,top_ord);
 // top_ord is now a topological ordering of G

int n = G.number_of_nodes();

array<node> v(1,n);

node w;
forall_nodes(w,G) v[top_ord[w]] = w;
 // top_ord[v[i]] == i for all i
```

```
template <class NT>
void ACYCLIC_SHORTEST_PATH_T(const graph& G, node s,
 const edge_array<NT>& c,
 node_array<NT>& dist,
 node_array<edge>& pred)
{
 // initialization - computing topological order

 forall_nodes(w,G) pred[w] = nil;
 dist[s] = 0;

 for(int i = top_ord[s]; i <= n; i++)
 { node u = v[i];
 if (pred[u] == nil && u != s) continue;
 edge e;
 NT du = dist[u];
 forall_adj_edges(e,u)
 { node w = G.target(e);
 if (pred[w] == nil || du + c[e] < dist[w])
 { pred[w] = e;
 dist[w] = du + c[e];
 }
 }
 }
}
```

- ```
void DIJKSTRA(graph& G, node s,
              const edge_array<int>& cost,
              node_array<int>& dist,
              p_queue<int,node>& PQ)
```

- Επαναληπτικός αλγόριθμος (έως ότου όλες οι κορυφές γίνουν ανενεργές)
- Σε κάθε επανάληψη, διατηρεί μια προσωρινή απόσταση $dist[v]$, $\forall v \in V$, και ένα σύνολο **ενεργών** κορυφών
- Αρχικά, μόνο η s είναι ενεργή, $dist[s] = 0$, και για κάθε άλλη κορυφή v , $dist[v] = +\infty$
- Σε κάθε επανάληψη: επιλογή ενεργής κορυφής u με **ελάχιστη** $dist[u]$
 - Η u γίνεται ανενεργή και η $dist[u]$ είναι η τελική απόσταση της u
 - «Χαλάρωση» εξερχόμενων ακμών της (u, v) :
if $dist[v] > dist[u] + c(u, v)$ then $dist[v] = dist[u] + c(u, v)$

Λεπτομέρειες Υλοποίησης

- `dist[v]`: αποθηκεύει τελική και προσωρινή απόσταση μιας κορυφής v
- PQ: ουρά προτεραιότητας που αποθηκεύει τα ζεύγη $(dist[v], v)$, όπου v είναι ενεργή
- Κάθε ενεργή κορυφή v πρέπει να γνωρίζει το στοιχείο `pq_item` της PQ, το οποίο περιέχει το ζεύγος $(dist[v], v)$
Το στοιχείο αυτό αποθηκεύεται στη θέση `I[v]` ενός `node_array<pq_item> I`

```
{ node_array<pq_item> I(G);
  node v;

  forall_nodes(v,G) dist[v] = MAXINT;
  dist[s] = 0; I[s] = PQ.insert(0,s);

  while (! PQ.empty())
  {  pq_item it = PQ.find_min();
    node u = PQ.inf(it);
    int du = dist[u];
    edge e;
    forall_adj_edges(e,u)
    {  v = G.target(e);
      int c = du + cost[e];
      if (c < dist[v])
      {  if (dist[v] == MAXINT)
          I[v] = PQ.insert(c,v);
        else
          PQ.decrease_p(I[v],c);
        dist[v] = c;
      }
    }
    PQ.del_item(it);
  }
}
```

Πρόβλημα ΕΣΔΑΚ – Αλγόριθμος Dijkstra: χρονική πολυπλοκότητα

- $\leq n$ λειτουργίες `insert`, `empty`, `find_min`, `delete_min`
- $\leq m$ λειτουργίες `decrease_p`
- Υπόλοιπος χρόνος, εκτός των κλήσεων στην PQ, $O(n + m)$

- $$\begin{aligned} T_{total} = & O(n + m \\ & + n \cdot (T_{insert} + T_{empty} + T_{find_min} + T_{delete_min}) \\ & + m \cdot T_{decrease_p} \\ & + T_{create} + T_{destruct}) \end{aligned}$$

	Πολυπλοκότητα Χειρότερης Περίπτωσης
<i>f_heap</i>	$O(m + n \log n)$
<i>p_heap</i>	$O(m + n \log n)$
<i>k_heap</i>	$O(m \log_k n + nk \log_k n)$
<i>bin_heap</i>	$O(m \log n + n \log n)$
<i>list_pq</i>	$O(m + n^2)$
<i>b_heap</i>	$O((m + n)nM)$
<i>r_heap</i>	$O(m + n \log M)$
<i>m_heap</i>	$O(m + \max_dist + M)$

$$\begin{aligned}
 M &= 1 + \text{μέγιστο ακέραιο κόστος ακμής} \\
 \max_dist &= \text{μέγιστη απόσταση κορυφής από την } s \\
 &\leq (n - 1)M
 \end{aligned}$$

- Αλγόριθμοι ΣΔ: πολύ βολική η αρχικοποίηση αποστάσεων με ∞
- Π.χ. ακέραια κόστη ακμών: φαίνεται λογικό να υλοποιήσουμε το ∞ με MAXINT

```
void DIJKSTRA(const graph& G, node s, const edge_array<int>& cost,
              node_array<int>& dist)
{ node_pq PQ(G); node v; edge e;

  forall_nodes(v,G) dist[v] = MAXINT;
  dist[s] = 0;
  forall_nodes(v,G) PQ.insert(v,dist[v]);

  while (! PQ.empty())
  { node v = PQ.delete_min();
    forall_adj_edges(e,v)
    { node w = G.target(e);
      if ( dist[v] + cost[e] < dist[w] )
        { dist[w] = dist[v] + cost[e]; PQ.decrease_p(w,dist[w]); }
    }
  }
}
```

Προσοχή με τους αριθμητικούς τύπους !

- Δεν πρέπει να ξεχνάτε ότι
«MAXINT + 1 = MININT» \neq « $\infty + 1 = \infty$ »
- Αντιπαράδειγμα

- Η προηγούμενη υλοποίηση δουλεύει σωστά όταν όλες οι κορυφές είναι προσπελάσιμες από την s και όταν όλα τα κόστη των πλευρών είναι στο διάστημα $[0..MAXINT/n]$

- Πρώτη προσπάθεια σωστής υλοποίησης:
εισάγει μόνο την s στην PQ και αλλάζει το μπλόκ της εντολής `if`

```
void DIJKSTRA(const graph& G, node s, const edge_array<int>& cost,
              node_array<int>& dist)
{
    node_pq PQ(G);
    node v; edge e;

    forall_nodes(v,G) dist[v] = MAXINT;
    dist[s] = 0; PQ.insert(s,0);

    while (! PQ.empty())
    {
        node v = PQ.delete_min();
        forall_adj_edges(e,v)
        {
            node w = G.target(e);
            if ( dist[v] + cost[e] < dist[w] )
            {
                int c = dist[v] + cost[e];
                if (dist[w] == MAXINT) PQ.insert(w,c);
                else PQ.decrease_p(w,c);
                dist[w] = c;
            }
        }
    }
}
```

- Μια ακόμη καλύτερη υλοποίηση, ανεξάρτητη αριθμητικών τύπων

```

template <class NT>
void DIJKSTRA_T(const graph& G, node s, const edge_array<NT>& cost,
               node_array<NT>& dist, node_array<edge>& pred)
{
    node_pq<NT> PQ(G);
    node v; edge e;
    dist[s] = 0; PQ.insert(s,0);

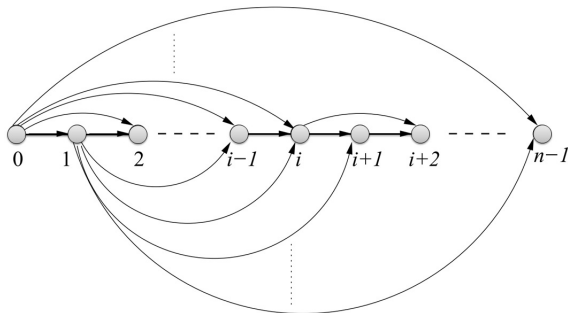
    forall_nodes(v,G) pred[v] = nil;

    while (!PQ.empty())
    {
        node u = PQ.del_min();
        NT du = dist[u];
        forall_adj_edges(e,u)
        {
            v = G.opposite(u,e); // makes it work for ugraphs
            NT c = du + cost[e];
            if (pred[v] == nil && v != s )
                PQ.insert(v,c); // v is reached for the first time
            else if (c < dist[v]) PQ.decrease_p(v,c);
            else continue;
            dist[v] = c;
            pred[v] = e;
        }
    }
}
    
```

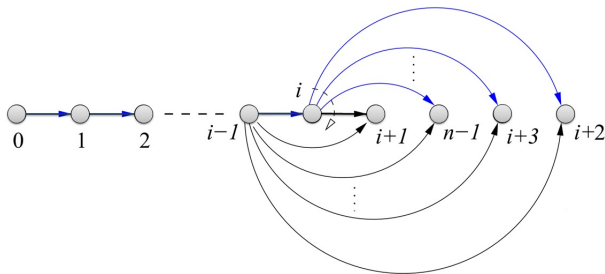
- Μεγέθη εισόδου: $m = 500000$, $n \in \{2000, 20000, 200000\}$,
 $M \in \{100, 100000\}$
- Τυχαία γραφήματα
 - $r_heap < p_heap < f_heap$
- Συνθετικά Γραφήματα: εξαναγκάζουν τον αλγόριθμο να εκτελέσει $m - n + 1$ λειτουργίες `decrease_p`
 - $r_heap < p_heap < f_heap$
 - m/n πολύ μικρό και M πολύ μεγάλο \Rightarrow
 $p_heap < r_heap < f_heap$

Συνθετικό γράφημα n κορυφών και $m \leq n(n-1)/2$ ακμών

- Κορυφές $0, 1, \dots, n-1$
- $n-1$ ακμές $(i, i+1), 0 \leq i < n-1$, κάθε μία με κόστος $M \geq 0$
- Οι πρώτες $m' = m - (n-1)$ ακμές της ακολουθίας $(0, 2), (0, 3), \dots, (0, n-1), (1, 3), (1, 4), \dots, (1, n-1), (2, 4), \dots$.
 Το κόστος $c_{i,j}$ της ακμής (i, j) πρέπει να είναι τέτοιο ώστε να εκτελούνται m' λειτουργίες `decrease_p`

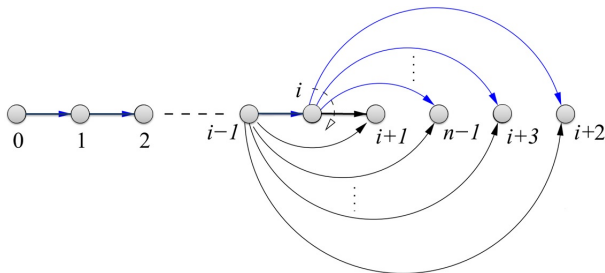

Προσδιορισμός κόστους $c_{i,j}$ για εύρεση ΕΣΔΑΚ από την κορυφή 0

- **Μπλέ** ακμές = ΔΣΔ με ρίζα την κορυφή 0 μετά τη διαγραφή της i από την ουρά προτεραιότητας Q ,
 δηλ. $d(i) = \delta(0, i) = iM$, και $c[0, 1, \dots, i-1, i, j] = iM + c_{i,j}$
- Οι κορυφές διαγράφονται από την ουρά προτεραιότητας Q σύμφωνα με την αρίθμηση τους, προκαλώντας τη μέγιστη δυνατή αλλαγή στην Q

Προσδιορισμός κόστους $c_{i,j}$ για εύρεση ΕΣΔΑΚ από την κορυφή 0

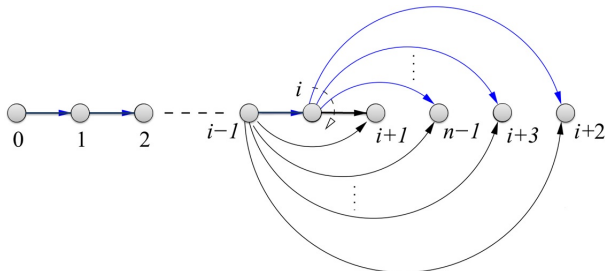
- *Πριν τη διαγραφή της i από την Q*

- $\{i, i+1, \dots, n\} \in Q$
- $d(i) = iM$, και $d(j) = (i-1)M + c_{i-1,j}$, $j > i$

- *Μετά τη διαγραφή της i από την Q*

- Χαλάρωση εξερχόμενων ακμών σύμφωνα με τη σειρά $(i, i+2), (i, i+3), \dots, (i, n-1), (i, i+1)$
- Κάτω από ποιές συνθήκες η χαλάρωση της (i, j) θα προκαλέσει την εκτέλεση μιας `decrease_p` και τη μέγιστη δυνατή αλλαγή στην Q ;

Προσδιορισμός κόστους $c_{i,j}$ για εύρεση ΕΣΔΑΚ από την κορυφή 0

- Χαλάρωση $(i, j) \Rightarrow \text{decrease_p}$, αν $iM + c_{i,j} < (i-1)M + c_{i-1,j}, j > i$
- Μέγιστη αλλαγή στην Q αν

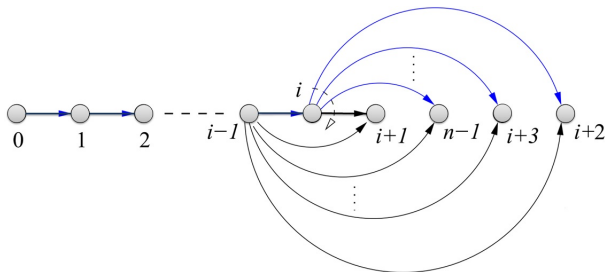
πριν τη χαλάρωση

$$d(j-1) < \dots < d(i+2) < d(n-1) < \dots < d(j) < \dots < d(i+1)$$

μετά τη χαλάρωση

$$d(j) < d(j-1) < \dots < d(i+2) < d(n-1) < \dots < d(j+1) < \dots < d(i+1)$$

Προσδιορισμός κόστους $c_{i,j}$ για εύρεση ΕΣΔΑΚ από την κορυφή 0

- Τα κόστη $c_{i,j}$ πρέπει να επιλεγούν έτσι ώστε
 - $iM + c_{i,i+2} < (i-1)M + c_{i-1,n-1} \Rightarrow (i, i+2)$ προξενεί την κλήση μιας `decrease_p`
 - $c_{i,j} < c_{i,j-1}, \forall i+2 < j \leq n-1 \Rightarrow (i, j)$ προξενεί την κλήση μιας `decrease_p`, δηλ., οι ακμές $(i, i+3), (i, i+4), \dots, (i, n-2), (i, n-1)$ χαλαρώνονται με αυτή τη σειρά
 - $M = c_{i,i+1} < c_{i,n-1} \Rightarrow (i, i+1)$ προξενεί την κλήση μιας `decrease_p`

Προσδιορισμός κόστους $c_{i,j}$ για εύρεση ΕΣΔΑΚ από την κορυφή 0

- $M + c_{i,i+2} < c_{i-1,n-1}$
- $M = c_{i,i+1} < c_{i,n-1} < c_{i,n-2} < c_{i,n-3} < \dots < c_{i,i+3} < c_{i,i+2}$

Επιλογή των $c_{i,j}$ έτσι ώστε να ικανοποιούνται οι ανισότητες

- Προσδιορισμός των m' επιπρόσθετων ακμών
- Ανάθεση κόστους αυτών των m' επιπρόσθετων ακμών σε αντίστροφη σειρά
- Ανάθεση κόστους τελευταίας ακμής ίσο με $M + 1$

- $$c_{i,j} = \begin{cases} c_{i,j+1} + 1 & \text{αν } j < n - 1 \\ c_{i+1,i+3} + M + 1 & \text{αν } j = n - 1 \end{cases}$$

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση **1.0**.

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Χρήστος Ζαρολιάγκης, 2014. «Τεχνολογίες Υλοποίησης Αλγορίθμων». Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

<https://eclass.upatras.gr/courses/CEID1084>

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση, Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει :

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει) μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους